

Εν Σιατίστη: Συνάντηση με την Ιστορία μέσα από εκδόσεις βιβλίων του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα.

Φέτος ο ραδιοφωνικός σταθμός της πόλης μας Siera FM και ο δικτυακός τόπος <http://www.siatistanews.gr> στα πλαίσια των καλοκαιρινών εκδηλώσεων του Δήμου Σιάτιστας παρουσίασαν 5 εκπομπές που αναφέρονταν σε Σιατιστινούς του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα, οι οποίοι έγραψαν βιβλία ή χρηματοδότησαν έκδοση βιβλίων.

Με το θέμα αυτό ασχολήθηκε το [siatistanews.gr](http://www.siatistanews.gr) και στο διαδίκτυο το φετινό χειμώνα με το **Ημερολόγιο** του.

Κείμενα των εκπομπών: <http://www.siatistanews.gr>

Παρουσιαστής: Βασίλης Σαμαράς

Μουσική: “Πατρίδες”, από το έργο ΧΑΣΗ του Στέργιου Κώττα.

Ακολουθούν τα κείμενα των εκπομπών:

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας τυπώνονταν νεοελληνικά βιβλία σε διάφορες παροικίες της διασποράς των Ελλήνων, Βιέννη, Βούδα, Πέστη, Βενετία. Τα έντυπα αυτά καλλιεργούσαν τη γλώσσα, υποστήριζαν τη θρησκεία, δυνάμωναν στη συνείδηση των υποδούλων την ιστορική συνέχεια, βοηθούσαν τους Έλληνες της διασποράς σε θέματα γλωσσικής επικοινωνίας στις ευρωπαϊκές χώρες υποδοχής τους και διευκόλυνσης των οικονομικών συναλλαγών τους - τοπικά νομίσματα, μέτρα, σταθμά, εμπορικά έγγραφα- και έγιναν τελικά σημαντικοί παράγοντες για την προετοιμασία των Ελλήνων για τον αγώνα της Ανεξαρτησία τους, για το Εικοσιένα.

Χαρακτηριστικά ένας Ούγγρος μελετητής του έργου του Γεωργίου Ζαβίρα- ο Χόρβατ - έγραψε για την εποχή που αναφερόμαστε –την προεπαναστατική: «Κατ' εκείνους τους καιρούς η ουσία του Ελληνισμού, η ψυχή και το πνεύμα του Έθνους, κατέφυγε στα βουνά και στις σελίδες των ελληνικών βιβλίων που έβγαιναν κάθε τόσο σε όλα τα σημεία της ελληνικής διασποράς. Στους αιώνες της πίκρας το βιβλίο έφερε στους Έλληνες την εσωτερική ελευθερία...».

Πολλά από τα βιβλία εκδόθηκαν με φροντίδα και έξοδα ομογενών μας και όχι από επαγγελματίες εκδότες.

Ο Σιατιστινός έμπορος και λόγιος **Θωμάς Δημητρίου** με δική του δαπάνη, τύπωσε το 1779 στη Βιέννη το βιβλίο του **Γραμματική της Ιταλικής Γλώσσας**. Στον Πρόλογό του σημειώνει, (σε ελεύθερη απόδοση): «...Στην έκδοση του βιβλίου δεν με παρακίνησε η κούφια

φιλοδοξία ούτε η ελπίδα να κερδίσω, το έκανα μόνο από αγάπη στο γένος μου και με στόχο την ωφέλειά του....».

Και δεν ήταν ο μόνος με τέτοια αισθήματα και ανάλογες πράξεις.

Δεν θα ήταν πολύ, αν σημειώναμε ότι μια τέτοια συμπεριφορά ήταν αποτέλεσμα και της παιδείας που η γενέτειρα Σιάτιστα πρόσφερε στα παιδιά της, γιατί πάντα και παράλληλα με την οικονομία οι Σιατιστινοί φροντίζουν για την Παιδεία είτε ως ευεργέτες, κτίζοντας και συντηρώντας σχολεία, είτε ως τοπική κοινωνία που φροντίζει να έχει για τα παιδιά της τους καλύτερους δασκάλους της εποχής της, όπως τότε τους: Μεθόδιο Ανθρακίτη, Μιχαήλ Παπαγεωργίου, Αργύριο Παπαρίζο....

Οι θεράποντες του βιβλίου που θα συναντήσουμε πάντα πρόσθεταν στο όνομά τους την πληροφορία για την καταγωγή τους. Έτσι διαβάζουμε στους τίτλους των βιβλίων :

Μιχαήλ Παπαγεωργίου του Σιατιστέως
Αθανασίου Γεωργίου Μανούση του εκ Σιατίστης
Γεωργίου Ιωάννου Ζαβίρα του εκ Σιατίστης
Θωμά Δημητρίου του Σιατιστέως
Μιχαήλ Δούκα του εκ Σιατίστης
Δημ. Αργυρίου Παπά Ρίζου του εκ Σιατίστης
Θεοδώρου Μανούσου Σιατιστέως
Ιωάννου Μιχαήλ Τραμπατζή Σιατιστέως

Αναγνώρισαν τα όσα τους πρόσφερε και τιμούσαν το όνομα αυτής της όμορφης και παράξενης πατρίδας, της Σιάτιστας, που της ταιριάζουν, νομίζω, οι στίχοι του Οδυσσέα Ελύτη από το έργο του **Ο Ήλιος ο ηλιάτορας** :

"...Όμορφη και παράξενη πατρίδα
Ωσάν αυτή που μού 'λαχε δεν είδα

.....

Κλαίει φιλεί το χώμα ξενιτεύεται
Μένει στους πέντε δρόμους αντριεύεται
Κάνει να πάρει πέτρα τήνε παρατά
Κάνει να τη σκαλίσει βγάνει θάματα..."

Γεώργιος Παπάζογλου.

Μιχαήλ Παπαγεωργίου

Η οικογένεια του Αργύριου Παπαρίζου

Θωμάς Δημητρίου

Γεώργιος Ζαβίρας

Αρχίζουμε, λοιπόν, με τον **Γεώργιο Παπάζογλου.**

Γεώργιος Παπαζώλης ή Παπάζογλου

Τα 400 χρόνια σκλαβιάς μας στους Τούρκους έχουν να δείξουν και πολλές αποτυχημένες, δυστυχώς, προσπάθειες αποτίναξης του ζυγού. Σύμφωνα με τους ιστορικούς μέχρι το 1770 είχαν γίνει τουλάχιστον 6 εξεγέρσεις των υπόδουλων Ελλήνων. Το 1770 έγινε με ενθάρρυνση της μεγάλης Αικατερίνης, αυτοκράτειρας των Ρώσων, εξέγερση που είναι γνωστή στην Ιστορία ως τα «Ορλωφικά». Εκεί συναντούμε και το Γεώργιο Παπάζογλου.

Ο Γεώργιος Παπαζώλης ή Παπάζογλου γεννήθηκε εδώ, στη Σιάτιστα, το 1725. Μετά τις σπουδές στα σχολεία της Σιάτιστας ασχολήθηκε με το εμπόριο, πρώτα στη Θεσσαλονίκη και μετά στην Οδησό .

Εκεί, στη Ρωσία, γνώρισε και έγινε φίλος με τους αδελφούς Ορλώφ, που είχαν πολύ στενές σχέσεις με τη ρωσική Αυλή, κατατάχθηκε στο ρωσικό στρατό, όπου διακρίθηκε και έγινε λοχαγός του πυροβολικού.

Φλογερός πατριώτης, γεννημένος επαναστάτης, έπεισε τους αδελφούς Ορλώφ να επιδιώξουν την επανάσταση των Ελλήνων. Να σημειωθεί ότι μια εξεγερμένη Ελλάδα εξυπηρετούσε εκείνη την εποχή τα πολιτικά και άλλα σχέδια της Ρωσίας. Με την υποστήριξη της αυτοκράτειρας της Ρωσίας Αικατερίνης της Β΄ η επανάσταση των Ελλήνων το 1770 άρχισε από την Πελοπόννησο κι απλώθηκε σε μεγάλο μέρος του ελληνικού χώρου.

Δυστυχώς η εξέγερση εκείνη – η γνωστή στην Ιστορία ως «Ορλωφικά»- απέτυχε. Οι επαναστάτες ηττήθηκαν και οι Ρώσοι αποχώρησαν, αφήνοντας τους εξεγερμένους Έλληνες αβοήθητους στο μαχαίρι των τουρκαλβανικών στιφών.

Ο Παπάζογλου - σύμφωνα με κάποιους ιστορικούς - πέθανε στην Πάρο «υπό της λύπης και της οδύνης καταβληθείς». Πέθανε από το μαράζι του, θα λέγαμε εμείς.

Ο Γεώργιος Παπάζογλου συνοδεύοντας τον αρχιστράτηγο Ορλώφ συμμετείχε ενεργά στην επανάσταση του 1770, και στην προετοιμασία της και στις πολεμικές επιχειρήσεις.

Μέρος της προετοιμασίας ήταν και το γράψιμο ενός βιβλίου στην απλή καθομιλούμενη τότε ελληνική, στο οποίο ανέπτυξε τους κανόνες της πολεμικής τέχνης και ταυτόχρονα ξαναθύμιζε στους σκλαβωμένους Έλληνες το ένδοξο παρελθόν τους.

Το βιβλίο τυπώθηκε το 1765 στη Βενετία.

Διαβάστε ένα απόσπασμα από το βιβλίο αυτό σε ελεύθερη απόδοση στη σημερινή μορφή της γλώσσας μας:

...Όποιος θα μελετούσε ιστορίες βασιλέων παλιές και νεότερες θα έβλεπε ότι κατά καιρούς φάνηκαν στον κόσμο «μεγάλα μυαλά», που με τη φυσική εξυπνάδα τους και τις επιστημονικές γνώσεις που απέκτησαν κατάφεραν άλλα να εφεύρουν την πολεμική τέχνη κι άλλα στη συνέχεια να την τελειοποιήσουν.

Από τους πιο αναγνωρισμένους αναφέρω για παράδειγμα το Φίλιππο το βασιλιά της Μακεδονίας, τον πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ο οποίος επινόησε και οργάνωσε τη Μακεδονική Φάλαγγα και τη διάταξη πεζών και ιππέων στο πεδίο της μάχης.

Στη συνέχεια ο Μέγας Αλέξανδρος «το έβαλε εις πράξιν πολλάκις», εφάρμοσε δηλαδή αυτή την τεχνική πολλές φορές, κι έτσι με πολύ μικρότερα σε αριθμό στρατεύματα από εκείνα του Δαρείου και Πόρου, των Αιγυπτίων και άλλων εθνών κατάφερε να τους υποτάξει και να γίνει αυτοκράτορας όχι ενός βασιλείου και μιας Μοναρχίας αλλά μέρους της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής. Ίσως θα υπέτασσε και την Αμερική, αν ήξερε ότι υπήρχε.

Και συνεχίζει περιγράφοντας τα χαρακτηριστικά ενός εκατόνταρχου, δηλαδή ενός υψηλόβαθμου στελέχους των τότε ενόπλων δυνάμεων.

...Ο Εκατόνταρχος πρέπει να δίνει το καλό παράδειγμα...Να ομιλεί ολίγα και να ακούει πολλά... όσο είναι το δυνατό να αποφεύγει τις φιλονικίες.... «Να τον διακρίνει η αρετή και η μετριοφροσύνη. Να είναι δίκαιος και να αποφεύγει την αδικία...να κρατάει το λόγο του και τις υποσχέσεις του..

Αυτός ήταν ο Παπάζογλου.

Ένας φλογερός επαναστάτης, ένας Σιατιστινός που υπηρέτησε τη μεγάλη πατρίδα μας, την Ελλάδα, και μέσω της συγγραφής βιβλίου, ένας ακόμη **Σιατιστινός Θεράπων του Βιβλίου**

Τις πληροφορίες που διαβάσατε τις βρήκαμε:

- Στα **χειρόγραφα** του Φίλιππου Ζυγούρη
- Στο βιβλίο του ίδιου του Γεωργίου Παπάζογλου, που έχει τίτλο: **Διδασκαλία, ήγουν ερμηνεία, της πολεμικής τάξεως και τέχνης**. Φωτοαντίγραφό του υπάρχει στη Μανούσεια Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Σιάτιστας και
- Στο βιβλίο του Τρύφωνα Ευαγγελίδου: **Ιστορία Αλή πασά του Τεπελενλή: (1741-1822)** Εν Αθήναις: 1896. Αυτό υπάρχει στο διαδίκτυο (με ελεύθερη πρόσβαση).

[\(αν θέλετε να επιστρέψετε στον πίνακα των ονομάτων κάντε κλικ εδώ\)](#)

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στον παιδαγωγό **Μιχαήλ Παπαγεωργίου**

Μιχαήλ Παπαγεωργίου

«Κατά τη χρονική περίοδο από την πτώση της Πόλης το 1453 μέχρι τις αρχές του 17^{ου} αιώνα η εκπαιδευτική δραστηριότητα στους κόλπους του υπόδουλου Ελληνισμού υπήρξε αρκετά περιορισμένη και κυμάνθηκε, εκτός από σπάνιες περιπτώσεις, σε χαμηλό γενικά επίπεδο.

Στα μέσα του 16^{ου} αιώνα εμφανίζονται δειλά τα πρώτα υποτυπωδώς οργανωμένα ελληνικά σχολεία.

Από τις αρχές του 17^{ου} αιώνα έως τα τέλη περίπου του 18^{ου} ιδρύονται πολλά καλά οργανωμένα σχολεία μέσης βαθμίδας, κυρίως έξω από τους κόλπους του υπόδουλου Ελληνισμού και μέσα στην Τουρκοκρατούμενη Ελλάδα, σε ορισμένα αστικά κέντρα της περιφέρειας.... ,σημειώνουν οι ιστορικοί της Παιδείας.

Έτσι στα 1757 στο ελληνικό γένος από το Βουκουρέστι μέχρι την Κύπρο και τα Ιεροσόλυμα υπήρχαν 36 μόνο ελληνικά σχολεία και ένα από αυτά ήταν στη Σιάτιστα.

Η Ελληνική Σχολή της Σιάτιστας ήταν μια φημισμένη σχολή, που λειτουργούσε από τις αρχές του 18^{ου} αιώνα τουλάχιστο. Οι δάσκαλοί της ήταν από τους πιο φημισμένους της εποχής τους.

Ένας από τους δασκάλους της ήταν ο **Μιχαήλ Παπαγεωργίου**, για τον οποίο ο Γεώργιος Ζαβίρας στο βιβλίο του ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ μας δίνει τις πληροφορίες που θα διαβάσετε:

Η οικογένεια του Μιχαήλ Παπαγεωργίου ήταν οικογένεια ιερέων για πολλές γενιές έως και τον πατέρα του Μιχαήλ, τον παπά Γεώργιο.

Ο ίδιος ο Μιχαήλ γεννήθηκε στη Σιάτιστα στις 26/2/1727, σπούδασε στην ελληνική Σχολή Σιατίστης με δάσκαλο τον Παΐσιο, ύστερα πήγε στα Ιωάννινα και σπούδασε Φιλοσοφία με δάσκαλο τον ξακουστό Ευγένιο Βούλγαρη.

Στη συνέχεια επέστρεψε στη Σιάτιστα και δίδαξε στη Σχολή της, μετά δίδαξε στη γειτονική Εράτυρα, Σέλιτσα λεγόταν τότε, κι ύστερα δίδαξε στο αλησμόνητο Μελένικο.

Συνέχισε τις σπουδές του στη Γερμανία, όπου έμαθε Γερμανικά και Λατινικά, πήρε μαθήματα Φιλοσοφίας και Ιατρικής .

Και στην Ουγγαρία δούλεψε ως δάσκαλος σε διάφορες πόλεις, όπως στη Βούδα, στην Πέστα και αλλού.

Από την Ουγγαρία επέστρεψε στη Βιέννη και, μέχρι τις 19/6/1796 που πέθανε, δίδασκε τα παιδιά των ομογενών μας.

Στην ιστορία της παιδείας είναι γνωστός ως ο συγγραφέας που έγραψε και εξέδωσε το **πρώτο Ελληνικό Αλφαβητάριο**.

Έγραψε και άλλα βιβλία, που άλλα εκδόθηκαν και άλλα έμειναν ανέκδοτα.

Από τη μελέτη των βιβλίων του που εκδόθηκαν αντιλαμβανόμαστε ότι απέφυγε να γράψει έργα που θα απευθύνονταν στο επιστημονικό μόνο κατεστημένο της εποχής του. Ενώ είχε τα προσόντα για τέτοια

συγγράμματα, προτίμησε να φροντίσει τους «αδύναμους κρίκους» της εκπαιδευτικής διαδικασίας, όπως:

....τους μικρούληδες, που για πρώτη φορά έρχονται σε επαφή με τα «γράμματα», σαν αυτά τα παιδάκια που κάθε Σεπτέμβρη βλέπουμε και εμείς στα προαύλια των σχολείων μας με το απορημένο και τις περισσότερες φορές τρομαγμένο βλέμμα, αυτά που σήμερα τα λέμε «πρωτάκια».

.....Φρόντισε εκείνους που, για να αποκτήσουν μια «καλύτερη ζωή» για τους εαυτούς τους και τις οικογένειές τους, έφευγαν από τη σκλαβωμένη πατρίδα και πήγαιναν να ζήσουν και να δουλέψουν στην ξενιτιά, στις ελεύθερες πολιτείες της λεγόμενης Μεσευρώπης, στη Βιέννη, στη Βούδα, στην Πέστα κι αλλού. (Εκείνους που ήταν σαν τους σιατιστινούς μετανάστες σε Αμερική, Αυστραλία και Γερμανία στα δικά μας χρόνια).

..... Επίσης φρόντισε και εκείνους που έμαθαν στο σχολείο «γραφή και ανάγνωση», αλλά δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα να συνεχίσουν τις σπουδές τους στον «ανώτερο» κύκλο των σχολείων και να διδαχτούν τον πλούτο της ελληνικής γραμματολογίας, να μάθουν κι άλλες λέξεις πέρα από εκείνες που χρησιμοποιούσαν στην καθημερινότητά τους, να μάθουν λέξεις των προγόνων τους, για τους οποίους ήταν θαυμαστό στην Ευρώπη το ελληνικό γένος.

Για τα «πρωτάκια» λοιπόν έγραψε **Αλφαβητάρια**.

Ο πλήρης τίτλος ενός από αυτά σε ελεύθερη –πάντα- απόδοση είναι: **Το Μεγάλο Αλφαβητάριο: Σ' αυτό περιέχονται τα εικοσιτέσσερα γράμματα γραμμένα με διάφορους τρόπους, οι Συλλαβές, οι τόνοι και τα πνεύματα που συμβάλλουν στην ορθή ανάγνωση, η παιδική προσευχή, τα όσα είναι αναγκαία για τη Σωτηρία του Ανθρώπου, πίνακας με τη γραφική παράσταση των αριθμών (π. χ. ια' σημαίνει 11), η προπαίδεια και οι συντομογραφίες. Πρώτη έκδοση του Μεγάλου Αλφαβηταρίου έγινε στη Βιέννη το 1771.**

Σε μια σελίδα από τα αλφαβητάρια του διαβάζουμε συλλαβισμένη τη λέξη :

Πα-ρει-ά και δίπλα τη λέξη **μά-γου-λον**

Η πρώτη λέξη **παρειά** είναι η λέξη στην αρχαία ελληνική, την οποία ονόμαζαν τότε απλά **ελληνική** και η δεύτερη λέξη **μάγουλο**, είναι η λέξη στην ομιλούμενη τότε ελληνική, και μάλιστα του τόπου μας, την **απλή** όπως την έλεγαν.

Πιο κάτω διαβάζουμε:

πε-ρι-κνη-μής και δίπλα τις λέξεις **χο-λέ-βα, κάλ-τζα, στρίμ-φι**
και πιο κάτω
δο-κός και δίπλα τη λέξη **γρε-ντι-ά**
κο-ρυ-δα-λός και δίπλα τη λέξη **τζου-τζου-λιά-νος!**

Στην εισαγωγή του βιβλίου δικαιολογεί αυτήν την πρωτοτυπία γράφοντας.... (πάλι σε ελεύθερη απόδοση):

.....Μαθαίνοντας ταυτόχρονα και το τι σημαίνει η λέξη (η αρχαία ελληνική) ο νέος θα νιώθει μια γλύκα και μια επιθυμία από μόνος του να διαβάσει παρακάτω λέγοντας από μέσα του: βρε, για να δω πώς το τάδε λέγεται **ελληνικά** και πώς **απλά!** Και έτσι από μόνος του να θέλει να συνεχίσει την ανάγνωση. Έβαλα τόσες λέξεις όσες είναι αρκετές να μάθει ένα τέτοιο μικρό παιδάκι .....

Για τους Έλληνες μετανάστες της εποχής του στη Γερμανία, Ουγγαρία, Τρανσυλβανία, Μπανάτι, Σερβία και Κροατία έγραψε το βιβλίο:

Πρόχειρος και ευπόριστος διδάσκαλος των πρωτοπείρων Ρωμελιτών της Γερμανικής γλώσσας, Βιέννη 1772.

Το βιβλίο αυτό ουσιαστικά είναι η **Γερμανική άνευ διδασκάλου για αρχαρίους**. Γραμμένο με φροντίδα για τον απλό λαϊκό συμπατριώτη του, που αναγκάζεται να ζήσει, να εργαστεί, να δημιουργήσει σε μια ξένη χώρα, που τη γλώσσα της δεν την ξέρει.

Το βιβλίο περιέχει

Γερμανικό αλφαβητάριο, με την προφορά των γραμμάτων γραμμένη στα ελληνικά.

Λεξικό των αναγκαιοτέρων Λέξεων, Ονομάτων τε και Ρημάτων με τρεις στήλες

Στην πρώτη στήλη γράφει τη λέξη στην απλή ελληνική, π.χ. η **φρουκλίτσα, το πηρούνι**, στη δεύτερη στήλη γράφει την προφορά της αντίστοιχης γερμανικής λέξης με ελληνικά στοιχεία εδώ: **ντι Γγάμπελ** και στην Τρίτη γράφει με γερμανικά στοιχεία τη γερμανική λέξη.

Έχει σημασία πως τις λέξεις δεν τις γράφει με αλφαβητική σειρά αλλά κατά ομάδες που έχουν κάτι κοινό π.χ. όσα είναι απαραίτητα να ξέρει ένας έμπορος ;

Ένα ντέγγι βαμβάκι

Άιν Μπάλλεν Μπάουμβολλε

Ο κρόκος

Ντερ σάφραν

Οι τραναίς σταφίδες

Ντι τζιμπέμπεν

Η κανέλα

Ντερ τζιμμέτ

Η ζουγγράνα

Ντερ βάιτε

Το μετάξι

Ντι σάιδα

Στο τρίτο μέρος έχει: «*Διαλόγους εκλεκτούς, διά κάθε αναγκαίαν υπόθεσιν των πραγματευτών διαλαμβάνοντας*». Διαλόγους απλούς με τον κώδικα ευγενείας της εποχής και του χώρου όπου εργάζονται οι μετανάστες ομογενείς μας.

Για εκείνους που έμαθαν στο σχολείο «γραφή και ανάγνωση», αλλά δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα να συνεχίσουν τις σπουδές τους στον «ανώτερο» κύκλο των σχολείων, έγραψε βιβλίο με λέξεις ,προτάσεις , γνωμικά και παροιμίες έτσι, ώστε ακόμη και μόνοι τους- χωρίς υποχρεωτικά τη βοήθεια δασκάλου- να προσεγγίσουν το θησαυρό των ελληνικών γραμμάτων. Ο σύντομος τίτλος του βιβλίου αυτού είναι : ***Οικιακός και πρόχειρος διδάσκαλος των αρχαρίων της Ελληνικής Γλώσσης Εν τη Βιέννη, της Αουστρίας 1783.***

Εκεί στην εισαγωγή διαβάζουμε:

.....Νέε, εσύ που επειδή σου έλειπαν τα αναγκαία για την οικονομική σου επιβίωση έμαθες μόνο ανάγνωση και γραφή και τώρα περνάς τον καιρό σου δουλεύοντας στο «μαγαζί» σου- εκεί δηλαδή που πουλάς τα εμπορεύματα σου- φρόντισε όταν βρεις καιρό να απομνημονεύσεις αυτό το βιβλιαράκι. Έτσι κοντά στο ότι γνωρίζεις ξένες γλώσσες - και σε επαινούν γι αυτό - πολύ περισσότερο να σε καλοτυχίζουν για την όποια γνώση της προγονικής σου γλώσσας. Μάλιστα για χάρη σου πρόσθεσα στο 14ο κεφάλαιο του Ονομαστικού πράγματα που έχετε στο «εμπορικό» σας ονομάζοντας τα με τη σημασία που εσείς δίνετε αυτού στην Ουγγαρία.

Παρακάτω διαβάζουμε: ΛΕΞΕΙΣ

«Ελληνικές» , με την έννοια της αρχαιοελληνικής, και δίπλα «απλές» όπως δηλαδή ονόμαζαν το ίδιο πράγμα στην καθημερινή γλώσσα της εποχής:

Η Ταινία	στενόν τι και επίμηκες ύφασμα, η κοινώς λεγομένη φασκία, παντλίκια
Νήμα χρυσούν	Το χρυσάφι οπού κεντούν
Σηρικός μίτος	Ιμπρισίμι
Η Σημαία	Το φλάμπουρο
Ηλακάτη	Η Ρόκα των γυναικών που γνέθουν
Ραφίς	Το βελόνι
Ακέστρα	Σακκορράφα
Ήλος	Το καρφί
Η τρυπάνη	Η αρίδα
Ο ορείχαλκος	Ο πάφυλας
Το κορράλλιον	Το Μερτζιάνι

Ύστερα έχει προτασούλες όπως:

Το ρόπτρον σιδήρεον, απλά το Τζικαλιστήρι σιδηρένιο

Και στη συνέχεια ο Μιχαήλ Παπαγεωργίου γράφει παροιμίες όπως:
Η κάμηλος επιθυμήσασα κεράτων, και τα ώτα προσαπώλεσεν.
Και δίπλα συνεχίζει στη απλή διάλεκτο:
Η καμήλα επιθυμώντας να έχη κέρατα έχασεν ακόμη και τα αυτιά της.

Τις πληροφορίες που διαβάσατε τις βρήκαμε:

- Στα χειρόγραφα του **ΦΖ**,
- Στο βιβλίο του Κων/νου Χατζόπουλου **Ελληνικά σχολεία στην περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας (1453-1821)**,
- Στα βιβλία **Οικιακός και πρόχειρος διδάσκαλος των αρχαρίων της Ελληνικής Γλώσσης (Βιέννη 1783)** και **Πρόχειρος και ευπόριστος διδάσκαλος των πρωτοπείρων Ρωμελιτών της Γερμανικής γλώσσης, (Βιέννη 1772)**, τα οποία υπάρχουν στη Μανούσεια Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Σιάτιστας,
- Στα βιβλία **Ουγγροελληνική Βιβλιογραφία του Ανδρέα Horvath , Βουδαπέστη, 1940. Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ελληνικής Φιλολογίας,**
- Στο βιβλίο: **Νέα Ελλάς, του Γεωργίου Ζαβίρα και**
- **Γεωργίου Κωνσταντίνου εξ Ιωαννίνων Λεξικόν τετράγλωσσον,.... Ενετίσι 1757.** Τα τρία τελευταία τα βρίσκει κανείς στο διαδίκτυο με ελεύθερη πρόσβαση.

[\(αν θέλετε να επιστρέψετε στον πίνακα των ονομάτων κάντε κλικ εδώ\)](#)

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στην **οικογένεια του Αργύριου Παπαρίζου**

Η οικογένεια του Αργύριου Παπαρίζου.

Ο Αργύριος Παπαρίζος γεννήθηκε στο χωριό Πελεκάνος, της επαρχίας Βοΐου του Νομού Κοζάνης, το 1764 και πέθανε, σύμφωνα με κάποιους ερευνητές, στην Καστοριά μάλλον το 1852.

Κατάγεται από τη γειτονική μας Εράτυρα. Ο πατέρας του Ρίζος ήταν παπάς και σ' αυτή την επαγγελματική ιδιότητα του πατέρα οφείλεται το επώνυμο Παπαρίζος.

Στην Ιστορία και στη βιβλιογραφία καταγράφηκε ως Σιατιστεύς, όπως και ο ίδιος υπέγραφε μετά την εγκατάστασή του στη Σιάτιστα.

Σπούδασε στην Εράτυρα, στη Σιάτιστα κοντά στον ιερέα Κωνσταντίνο, στο Βλαχολίβαδο της Ελασσόνας κοντά στον Ιωνά Σπαρμιώτη και στη συνέχεια, όντας ο ίδιος δάσκαλος στη Ραψάνη, παρακολούθησε μαθήματα Άλγεβρας στα Αμπελάκια, όπου δίδασκε ο Σπυρίδων Ασάνης. Και για να πάει από τη Ραψάνη στα Αμπελάκια έκανε δυο ώρες ποδαρόδρομο.

Δίδαξε στις πόλεις: Εράτυρα, Σιάτιστα, Ραψάνη, Σέρρες, Καστοριά.

Η λέξη **δίδαξε** είναι πολύ λίγη, για να χωρέσει τις δραστηριότητες αυτού του φημισμένου παιδαγωγού.

Εκείνη την εποχή η σχέση δασκάλου-μαθητή δεν ήταν η καλύτερη! Η προσφιλέστερη παιδαγωγική μέθοδος ήταν η τιμωρία και η χρήση της βέργας

Ο Παπαρίζος αντίθετα θεωρούσε και αποκαλούσε τους μαθητές του «παιδιά μου» και παρά τον πολύ μικρό μισθό που έπαιρνε ως δάσκαλος, όχι μόνο δίδασκε αμισθί φτωχούς μαθητές αλλά και τους διέτρεφε μαζί με τα δικά του παιδιά.

Έβγαζε τους μαθητές του στη φύση -τους πήγαινε εκδρομή - και εκεί ξεκινώντας από φαινόμενα, που τα ίδια τα παιδιά έβλεπαν, τους μιλούσε για την ατμόσφαιρα, τα χρώματα και τόσα άλλα...

Στις Σέρρες ως σχολάρχης σε συνεργασία με τους τοπικούς παράγοντες ίδρυσε βιβλιοθήκη, φρόντισε να εκπαιδευτούν νέοι δάσκαλοι στα καινούργια διδασκαλεία που δημιουργούνταν στην τότε ελεύθερη Ελλάδα, στην Αίγινα.

Ελληνιστής, μεγάλος δάσκαλος ο ίδιος, μας έδωσε πολλούς μαθητές άξιους δασκάλους, συνεχιστές του έργου του, ανάμεσα στους οποίους και οι 3 γιοι του. Από δημοσιευμένα κείμενα της εποχής του διακρίνουμε το σεβασμό, το θαυμασμό τη λατρεία των μαθητών στο δάσκαλο Αργύριο Παπαρίζο.

Άλλος Ηρακλής εφάνης ταις ημέραις μας λαμπρός.

εστάλη δε υπ' Ευρυσθέως, του Θεού ο καρτερός,

Ρείθρα ποταμών, παιδείας, και ενδόξου Αρετής
ίνα στρέψη κατά κόπρου αμαθείας της φρικτής.

Γένους δε λαμπρών Ελλήνων νεολαίαν ευγενή
Παρνασσόν δε και προς Μούσας ευκλεώς να οδηγή.

Ύδραν δε, απαιδευσίαν, δράκοντα τον φοβερόν,
επτακέφαλον θηρίον να φονεύση το σκληρόν,

Ρητορίας, αντί ξίφους, τη οξύτητι τεμών·
καν δ' αναγεννάται αύθις τ' απευκταίον και ωμόν,

Ιολάω πλην, τω πλούτῳ, χρώμενος συμβοηθῶ,
όντως θ' εξαλείψη τούτο το δυσώνυμον κακό.

Όθεν ως εις την Ελλάδα με την χάριν του Θεού
και το φως το ελευθερίας έλαμψεν εξ ουρανού,

Στέφομεν αθανασίας τῳ στεφάνῳ και ημείς
τον υιόν του παπα Ρίζου μετά κλέους και τιμής.

Ο ευτελέστατος και ευγνωμονέστατος μαθητής Σου
Εμμαν. Φωτιάδης

Παντρεύτηκε την Περιστέρα Ιωάννου Μιχαήλ από την Εράτυρα και απέκτησαν 6 παιδιά, το Δημήτριο, το Νικόλαο, τον Αθανάσιο, την Αναστασία, τη Μαλαματή και μια τρίτη κόρη, που δεν ξέρουμε το όνομά της.

Το μόνο γραπτό κείμενο του Αργυρίου, που εντοπίσαμε δημοσιευμένο (στο ΛΟΓΙΟ ΕΡΜΗ του 1820), είναι ο πανηγυρικός λόγος που εκφώνησε στην εκκλησία του Αγίου Δημητρίου Σιάτιστας στη γιορτή των ευεργετών, το Φεβρουάριο του 1820.

Πέθανε στην Καστοριά πάμφτωχος και φροντίζοντας μέχρι την τελευταία στιγμή την Παιδεία και τα παιδιά του.

Ο **Δημήτριος** Αργυριάδης ήταν ο πρωτότοκος γιος του μεγάλου δασκάλου Αργύριου Παπαρίζου. Όπως διαβάσατε, δεν ονομαζόταν Παπαρίζου αλλά Αργυριάδης. Τα παιδιά του Αργύριου υπέγραφαν όχι ως Παπαρίζου, αλλά ως Αργυριάδαι, από σεβασμό στο μεγάλο πατέρα τους. Εξαίρεση σε ένα μόνο έργο του Δημητρίου, το **Πύρραμος και Θίσιβη**, στο οποίο ο Δημήτριος υπογράφει ως Δημήτριος Παπά Ρίζου Αργυρίου.

Ο Δημήτριος Αργυριάδης, λοιπόν, υπήρξε λόγιος εκπαιδευτικός, διακεκριμένος στην εποχή του, ξεχασμένος όμως στη νεότερη Ελλάδα, με εξαίρεση δυο επιστήμονες του χώρου, που έγραψαν μελέτη για το έργο του, το Γεώργιο Βαλέτα, το 1934, και τον Άλκη Αγγέλου, το 1993. Διδάχτηκε τα εγκύκλια μαθήματα από τον πατέρα του, Σχολάρχη στην Καστοριά, στη Σιάτιστα. Επίσης στις Σέρρες, όπου, ενώ διδασκόταν στην

ελληνική σχολή από τον πατέρα του τη Φιλοσοφία του Κούμα, δίδασκε και ο ίδιος σε μια τάξη της ίδιας σχολής.

Το 1836 φτάνει για συνέχιση των σπουδών του στη Βιέννη, με δικά του έξοδα. Δουλεύει και σπουδάζει σε εκπαιδευτικά κέντρα της Ευρώπης. Μαθαίνει Ιταλικά, Γαλλικά, Γερμανικά, ιδρύει εκπαιδευτήριο στο Βουκουρέστι, εκδίδει εφημερίδα, τον **Ζέφυρο του Ίστρου**, και ύστερα επιστρέφει για χάρη των γονιών του στην πατρίδα.

Σχολάρχης και αυτός σε Κων/πολη, Σιάτιστα, Καστοριά, Κοζάνη, γραμματέας μητροπολιτών- Λαρίσης, Σερρών, Σκοπίων- παρουσιάζει πλούσιο και ποικίλο συγγραφικό έργο με μεταφράσεις, πρωτότυπα έργα και με μια **Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας** που «λανθάνει»- ξέρουμε δηλαδή ότι γράφτηκε, αλλά δεν έχουμε βρει το χειρόγραφο ή την έντυπη έκδοσή της- και μόνο η περίληψή της έχει δημοσιευτεί από τον ίδιο το Δημήτριο στη μετάφραση του δράματος του Σίλλερ **Η Αυρηλιανή Παρθένα**.

Για το Δημήτριο Αργυριάδη ο μεν Άλκης Αγγέλου αφήνει στο τέλος σχετικής εργασίας του να φανεί η εκτίμηση στο έργο του Αργυριάδη, χαρακτηρίζοντάς τον «εκλεκτό τέκνο της μακεδονικής γης», ενώ - πιο γενναιόδωρος- ο Γ. Βαλέτας θα γράψει : «...του αξίζει μια σημαντική θέση στη νεοελληνική κριτική και στην ιστορία των νεοελληνικών σπουδών».

Ένας άλλος γιος του Αργυρίου Παπαρίζου ήταν ο **Νικόλαος**.

Γλωσσομαθέστατος, αναφέρεται ως ένας από τους πρώτους δασκάλους της Γερμανικής γλώσσας στην Αθήνα. Κάτοχος, εκτός των ευρωπαϊκών γλωσσών, και της Τουρκικής. Ο Φίλιππος Ζυγούρης αναφέρει ότι στην Κων/πολη ο Νικόλαος μετέφρασε αρχαία ελληνικά κείμενα στην τουρκική γλώσσα σε συνεργασία με το Χαλήλ πασά, Διοικητή των Σερβίων αργότερα, στα τέλη του 19^{ου} αι.

Μαθητής του πατέρα του στην αρχή ο Νικόλαος συνέχισε σπουδές στη Βιέννη.

Πολυμαθέστατος, εξέδιδε για μικρό χρονικό διάστημα στην Κων/πολη και εφημερίδα με τον τίτλο **ΗΛΙΟΣ**.

Αναφέρεται ότι διατηρούσε ιδιωτική σχολή στην Αθήνα το 1842.

Ήταν ένας από τους αξιόλογους δασκάλους της εποχής του. Υπήρξε Διευθυντής του Γυμνασίου Μυτιλήνης, Γυμνασιάρχης στη Λαμία και Σχολάρχης στις Σέρρες και στο Λεωνίδιο.

Σημαντικές είναι οι μεταφράσεις του λογοτεχνικών έργων γερμανικών, γαλλικών και αγγλικών. Ο **Φιλολογικός Συνέκδημος**, το περιοδικό που με άλλους αξιόλογους συνεργάτες εξέδιδε, φιλοξένησε σημαντικά φιλολογικά κείμενά του. «Συγγραφεύς και διδάσκαλος ωφελιμώτατος» χαρακτηρίζεται από συγχρόνους του.

Ο τρίτος γιος ήταν ο **Αθανάσιος**. Ήταν ο μικρότερος και πέθανε στη Σιάτιστα το 1890, τελευταίος από τα τρία αγόρια. Από διάφορα έγγραφα συμπεραίνουμε ότι δίδαξε σε Σμύρνη, Καστοριά και Σιάτιστα. Χαρακτηριστικό είναι το ακόλουθο που γράφει γι αυτόν ο Φίλιππος Ζυγούρης, ο οποίος υπήρξε και συνάδελφός του στη Σιάτιστα στα τέλη της δεκαετίας του 1880.

«Μαθητής του πατέρα του έγινε εγκρατέστατος της αρχαίας ελληνικής γλώσσης και δίδαξε πρώτα στη Σιάτιστα και μάλιστα πολύ νεαρός, όπως ο ίδιος έλεγεν. Όταν η Εφορεία των Σχολείων τον εκάλεσε να τον διορίσει διδάσκαλον, εκείνος έπαιζε με τους συνομήλικές του στο προαύλιο του Αγίου Δημητρίου πηδώντας τις τρεις.»

Πριν πολλά χρόνια ένας ερευνητής, ο Γιάννης Τσιάρας, δημοσίευσε ένα γράμμα από το αρχείο Ζυγούρη με την ένδειξη: *Ένας γιος, ο Θανάσης, με άγνωστο επίθετο, γράφει απ' τη Σμύρνη στη μητέρα του ένα συνηθισμένο οικογενειακό γράμμα.* Αυτό το γράμμα θα διαβάσετε στη συνέχεια. Διευκρινίζουμε όμως προκαταβολικά πως δεν πρόκειται για ένα γιο με άγνωστο επίθετο· από το περιεχόμενο του γράμματος, τον τόπο αποστολής, τα ονόματα και τις χρονολογίες καταλαβαίνουμε πως είναι ο Αθανάσιος Αργυριάδης που στέλνει το γράμμα.

Σεβαστή μου Μητέρα

Σμύρνη τη 10 Μαρτίου 1848

Ζητώ την μητρικήν σου συγγνώμην, διότι προ πολλού δεν σ' έγραψα. Ότι δεν σας αλησμόνησα, αλλά πάντοτε σας ενθυμούμαι και εύχομαι όσον τάχιστα να σας ιδώ και ν' ασπασθώ την δεξιάν σας και περί τούτου ποσώς μη αμφιβάλλετε, παρακαλώ, ο Αθανάσιος είναι αμετάβλητος και μη σας απεράση ποτέ καμμία ιδέα περί εμού ανάρμοστος τουλάχιστον. Όλη η τάσις μου είναι ν' αποκατασταθώ, όσον το δυνατόν άξιος, ώστε ελθών μίαν ημέραν να ευφράνω και υμάς και όλην την οικιογένειαν μας. Εύχεσθε μόνον υγείαν και όλα δι' ευχών σας θέλουν γίνει κατά τας ευχάς, προσδοκίας και κοινάς επιθυμίας μας. Το παρόν σας εγχειρίζεται από τον άλλον ως εμέ ΚωστάκηΝ Ναούμ Μωραϊττου, ιατρού, όστις ερχόμενος εξ Αθηνών θέλει σας ειπει και διά στόματος τόσον τα κατ' εμέ, όσον και διά τον αδελφόν μου Νικόλαον, όστις ευρίσκεται εις τας Αθήνας και είναι πολλά καλά. Λάβετε δι' αυτού και πέντε Φουστανλίκια (κομάτια ύφασμα όσο χρειάζεται για ένα φουστάνι), τέσσαρα διά τας τρεις αδελφάς και την νύμφην μας κυρίαν Βασιλικήν, όλα του αυτού είδους, και εν διά λόγου σας. Θέλετε λάβει παρ' αυτού ομοίως και πέντε μανδήλια μεταξωτά, τέσσαρα του αυτού είδους εν εις κάθε μίαν αδελφήν και την νύμφην και εν διά λογαριασμόν σας, τα δε λοιπά δύο φουστανλίκια κόκκινα είναι διά τας αδελφάς μου Αναστασίαν και δύο θυγατέρας Σουλτάναν και Περιστέραν. Όλους τους ασπάζομαι με πόθον αδελφικόν και τρυφερότητα γλυκοφιλώ, τα ομμάτια των τέκνων των' τους γαμβρούς προσκυνώ. Τον κυρ Ζάχον

είπατε ότι έλαβον το γράμμα του, αλλά να κάμη διά τα εδώ ταξίδιον δεν συμφέρει, διότι όσα γράφει να φέρει εδώ δεν πωλούνται και όσα λέγει να φωνίση απ' εδώ δεν είναι ευθυνότερα, μάλιστα και ακριβώτερα παρά εις Θεσσαλονίκην. Γράψατέ μοι πώς είσθε, διότι λυπούμαι στερούμενος γράμματά σας. Οι γαμβροί καν πρέπει να μου γράφουν και συχνότερα και κάτι περισσότερα και ας μη ξεσυνερίζονται με εμένα, αν δεν τους γράφω έχων πολλές φροντίδας. Ο γαμβρός Αποστόλης τι κάμνει, δεν γνωρίζω· καλόν ήτο να στρωθη και να δουλεύη. Εγώ έγραφα τον πατέρα να ειπή τον Σάνταρην να το κρετιτάρη (να του δώσει πίστωση, να του δανείσει) έως τρεις χιλιάδας πράγμα και είμαι εγώ εγγυητής. Επιθυμώ πολύ να μάθω πώς ευρίσκεσθε· διά τούτο φροντίσατε να μοι γράψετε. Δεν έχω άλλο τι. Σας προσκυνώ με σέβας υικόν και μένω

Ευπειθέστατος
Ο υιός σας Αθανάσιος.

Τις πληροφορίες που διαβάσατε τις βρήκαμε

1. Στα χειρόγραφα του Φίλιππου Ζυγούρη.
2. Στο βιβλίο του Γρηγόρη Βέλκου **Αργύριος Παπαρίζος (1764-1851)**, Αθήνα 1983.
3. Στην εργασία του Γεωργίου Βαλέτα: **Ένα άγνωστο δοκίμιο ιστορίας της νεοελληνικής λογοτεχνίας, περιοδικό ΕΡΓΑΣΙΑ 1934**. Φωτοτυπία του ανατύπου που υπάρχει στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Μυτιλήνης μας προμήθευσε ευγενικά ο κ. Αλφόνσος Δελής.
4. Στο βιβλίο της Έλλης Αγγέλου-Βλάχου. **Η παιδεία εις τας τουρκοκρατούμενας Σέρρας /** Εν Αθήναις, 1935.
5. Στο βιβλίο του Τρύφωνος Ευαγγελίδου: **Η παιδεία επί τουρκοκρατίας,** εν Αθήναις 1936.
6. Στο βιβλίο του Μανουήλ Ιω Γεδεών: **Αποσημειώματα Χρονογράφου 1800-1913,** Αθήνα 1932.
7. Στο βιβλίο του Ματθαίου Κ. Παρανίκα: **Σχεδιάσμα περί της εν τω ελληνικώ έθνει καταστάσεως των γραμμάτων από Αλώσεως Κωνσταντινουπόλεως (1453 μ.Χ.) μέχρι των αρχών της ενεστώσης (ΙΘ') εκατονταετηρίδος .**
8. Στο άρθρο του Γιάννη Τσάρα **Έγγραφα απ' τα χρόνια της τουρκοκρατίας** στα **"ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ"**, Περιοδικό της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών. Τόμος έβδομος.
Τα βιβλία με α/α : 4,5,6,7, και το περιοδικό ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ τα βρήκαμε στο διαδίκτυο.
9. Υλικό βρήκαμε και στην ιστοσελίδα του Πειραματικού Λυκείου Μυτιλήνης <http://www.aegean.gr/lykpeir/istoria.htm>
10. Πληροφορίες για τον Νικόλαο Αργυριάδη πολύ πρόθυμα μας έδωσαν ο κ. Κορολόγος, προϊστάμενος των ΓΑΚ - Τοπικό Αρχείο Λεωνιδίου και η κ Βακιρτζηδέλη, προϊσταμένη των Γ.Α.Κ.-Αρχεία Ν. Φθιώτιδας.

(αν θέλετε να επιστρέψετε στον πίνακα των ονομάτων κάντε κλικ εδώ)

Στη συνέχεια θα γνωρίσουμε τον έμπορο και λόγιο **Θωμά Δημητρίου.**

Θωμάς Δημητρίου

Ο 18^{ος} είναι ο αιώνας κατά τον οποίο η πόλη μας έφτασε στο απόγειο της οικονομικής της ανάπτυξης.

Η οικονομική αυτή ανάπτυξη στηρίχθηκε κατά κύριο λόγο στο εμπόριο των σιατιστινώνπραματευτάδων, πρώτα με τη Βενετία και ύστερα με τις χώρες της Βαλκανικής και της Κεντρικής Ευρώπης.

Πολλά ακούσαμε για τα караβάνια που διέσχιζαν με κόπο και κινδύνους τη Βαλκανική και έφταναν στη Μεσευρώπη και για τα προϊόντα που διακινούσαν. Από τη Βιέννη έφερναν στη Σιάτιστα κοσμήματα πολύτιμα, μαργαριτάρια, υφάσματα πολυτελείας, έπιπλα και σκεύη, σερβίτσια διάφορα, φιάλες με επίχρυσες επιγραφές κ.λπ. Από τη Σιάτιστα πάλι έφερναν εκεί (στη Βιέννη) κρόκο, δέρματα, γουναρικά, νήματα ερυθρά, βαμβάκι ακατέργαστο και άλλα.

Εκείνο που, εμείς τουλάχιστο, δεν είχαμε προσέξει είναι η δυσκολία που υπήρχε στις συναλλαγές, δηλαδή με ποια μήκους μονάδα μετρούσαν τα υφάσματα, με ποια μονάδα βάρους μετρούσαν το βάρος του βαμβακιού; Σε ποιο νόμισμα πλήρωναν και πληρώνονταν; Γιατί τότε δεν υπήρχε ενιαίο νόμισμα και ενιαίο σύστημα μέτρων και σταθμών.

Για παράδειγμα: στα τέλη του 18^{ου} αιώνα η Τουρκία είχε δυο λογιών πήχεις, ένας ονομαζόταν Βράντζα και τον χρησιμοποιούσαν για τα μεταξωτά υφάσματα και άλλος κοινός πήχης ή αρσίνι, για τα βαμβακερά και λινά υφάσματα.

Στη Βιέννη μετρούσαν με τον πήχη της Βιέννης, το ρίφι. Στην Τουρκία νόμισμα ήταν το γρόσι, στη Βιέννη το φιορίνι.

Καταλαβαίνετε, λοιπόν, πόσους λογαριασμούς έπρεπε να κάνει οπραματευτής στις αγοραπωλησίες του και με πόσους κινδύνους λάθους.

Και τότε το 1793 για πρώτη φορά κυκλοφορεί σε ελληνική γλώσσα από τους τυπογράφους και εκδότες Σιατιστινούς αδελφούς Μαρκίδες Πούλιου το βιβλίο του Σιατιστινού εμπόρου και λογίου **Θωμά Δημητρίου: ΧΕΙΡΑΓΩΓΟΣ ΕΜΠΕΙΡΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΣ**.

Διαβάστε- σε ελεύθερη απόδοση- αποσπάσματα από το γράμμα των εκδοτών, που δημοσιεύεται στις πρώτες σελίδες αυτού του βιβλίου:

«..Πολλοί έγραψαν καλά βιβλία για την αριθμητική τέχνη, αλλά είναι βιβλία που απευθύνονται σε όσους ασχολούνται ειδικά με τη μαθηματική τέχνη κι όχι στον καθένα. Ακόμη δεν έχει γραφεί στη γλώσσα μας βιβλίο που να ασχολείται με εμπορικούς υπολογισμούς και λογαριασμούς και πολλοί μας ζητούσαν να εκδώσουμε κάτι σχετικό.

*Αυτό λοιπόν το βιβλίο που ονομάζεται **ΧΕΙΡΑΓΩΓΟΣ ΕΜΠΕΙΡΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΣ** φιλοδοξεί να είναι χρήσιμο κι αναγκαίο σε κάθεπραματευτή – έμπειρο και μαθητευόμενο- όταν θέλει να βρει τη νομισματική μονάδα, τα ζύγια ή τις πήχεις όλης σχεδόν της Ευρώπης.*

Δεν λυπηθήκαμε κόπο και έξοδα, ώσπου να βρούμε τον κατάλληλο άνθρωπο για να γράψει το βιβλίο. Είναι ο συμπατριώτης μας κύριος

Θωμάς Δημητρίου Σιατιστινός, έμπειρος στα θέματα αυτά και επιμελής.....»

Το βιβλίο αρχίζει με τη διδασκαλία των 4 πράξεων, συνεχίζει με αυτά που σήμερα λέμε απλή και σύνθετη μέθοδο των τριών, δίνει παραδείγματα υπολογισμού τιμών, κατανομής κέρδους μεταξύ συνεταιρών, πίνακες με τις νομισματικές μονάδες στις διάφορες πόλεις/ κέντρα εμπορικά και κυρίως τις αντιστοιχίες με τις μονάδες της Βιέννης. Δίνει πίνακες με μέτρα και σταθμά που μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν απλοί άνθρωποι χωρίς εξειδικευμένες μαθηματικές γνώσεις.

Διαβάστε δυο παραδείγματα :

Κεφάλαιο ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΠΛΟΥ ΣΟΥΜΜΑΡΙΣΜΟΥ , θα το λέγαμε ΠΕΡΙ ΑΠΛΗ ΠΡΟΣΘΕΣΗΣ.

Πάρτε μολύβι και χαρτί κι αρχίζουμε:

Αγόρασες 4 φορές σιτάρι

Την 1^η φορά 57 οκάδες και 399 δράμια

Τη 2^η φορά 60 οκάδες και 200 δράμια

Την 3^η φορά 5 οκάδες και 180 δράμια

Την 4^η φορά 10 οκάδες και 347 δράμια

Πόσο σιτάρι έβαλες στο αμπάρι σου;

Δίνει ο ίδιος την απάντηση

134 οκάδες και 326 δράμια

και συνεχίζει γράφοντας **Ερμηνεία**

Σουμάρισε τα δράμια, 1126 (δηλαδή, άθροισε τα δράμια)

400 δράμια είναι μια οκά

800 δράμια είναι δυο οκάδες

Αφαίρεσε το 800 από το 1126 μένουν 326

Αυτό το 326 το αφήνεις έτσι

Σουμάρισε τις οκάδες 132

Παίρνεις τις 2 οκάδες που πήρες από τα δράμια και πρόσθεσέ τες στο 132

Έχεις 134 οκάδες

Έτσι λοιπόν βγήκε το προηγούμενο αποτέλεσμα

Συμμιγείς αριθμοί λέγαμε στα παλιά χρόνια , αλλά με εφαρμογή σε συγκεκριμένο παράδειγμα που απασχολεί έναν εμπορευόμενο.

Και πάμε στα δύσκολα... διαβάστε το παράδειγμα χρησιμοποιώντας σημερινούς όρους, π.χ. ισοτιμία, αλλά τις μονάδες της εποχής κατά την οποία γράφεται το βιβλίο.

Έστω ότι ψώνισες στην Τουρκία κερί προς 2 γρόσια την οκά. Έγιναν έξοδα μέχρι το εμπόρευμα να φτάσει στη Βιέννη προς 8% (έξοδα δηλαδή που επιβάρυναν το κόστος κατά 8%). Η ισοτιμία στην Τουρκία είναι 80 φιορίνια για 100 γρόσια. Πόσα φιορίνια σου κοστίζει το Τζέντι στη Βιέννη; Η απάντηση είναι 76 4/5 φιορίνια

Από τους πίνακες του βιβλίου μαθαίνουμε ότι 1 Τζέντι Βιέννης είναι 100 λίμπρες και 1 οκά αντιστοιχεί σε 2 και 1/4 λίμπρες .

Σήμερα με αρκετή σκέψη και το κομπιουτεράκι μας θα βρούμε 76,8 φιορίνια.

Ο Δημητρίου το 1793 με 4 σειρές μόνο οδηγεί τον έμπορο στο σωστό αποτέλεσμα, αυτόν τον έμπορο που δεν διδάχτηκε μαθηματικά στο σχολείο του.

Παρακολουθώντας τους Βαλκάνιους Πραματευτές και τελικά απόδημους στη Β. Βαλκανική - Μεσευρώπη, (από Τεργέστη ως Βουδαπέστη) οφείλουμε να σημειώσουμε ότι η εικόνα των εμπορικών δραστηριοτήτων τους με τον καιρό άλλαξε. Πραματευτάδες εγκαταστάθηκαν μόνιμα στις πόλεις -σταθμούς του διαμετακομιστικού εμπορίου και από εκεί συνέχισαν τις εργασίες τους ως έμποροι (μικρέμποροι ή μεγαλέμποροι). **Κομπανίες** εξελίχτηκαν σε **μετοχικές εταιρίες**, έμποροι έκαναν «**συντροφίες**» = συνεταιρισμούς και μεγάλες οικογένειες ίδρυσαν μεγάλους **εμπορικούς οίκους** με υποκαταστήματα σε όλη την Ευρώπη.

Αυτή η νέα οργάνωση του εμπορίου απαιτούσε και άλλες υπηρεσίες και πρακτικές: **Τράπεζες, χρηματιστήρια, ασφάλειες, μεσίτες, συναλλαγματικές και ομολογίες** και πάνω από όλα **γνώση** που να διευκολύνει τις συναλλαγές σε ένα κόσμο χωρίς ενιαίο νόμισμα και ενιαίο σύστημα μέτρων και βαρών/ σταθμών.

Για το λόγο αυτό ο Θωμάς Δημητρίου προχωρεί ένα ακόμη βήμα μετά το **ΧΕΙΡΑΓΩΓΟΣ ΕΜΠΕΙΡΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΣ** εκδίδει και νέο βιβλίο στη Βιέννη το 1794, το Βιβλίο **Σκριττούρα Δόππια** - σήμερα πιθανόν θα το λέγαμε **Λογιστική, Οδηγό εμπορικής** το ονομάζει ο καθηγητής Αντώνιος Σιγάλας- και βοηθά στον εκσυγχρονισμό του έλληναπραματευτή, εκσυγχρονισμό που απαιτούσε η ανάπτυξη και διεθνοποίηση του εμπορίου στα τέλη του 18^{ου} και αρχές του 19^{ου} αι στο δυτικό κόσμο, διδάσκοντάς του τα νέα πρότυπα οργάνωσης, λειτουργίας και συμπεριφοράς του εμπόρου της Δύσης.

Αλλά για την προκοπή των εμπόρων ήταν αναγκαία και η γνώση ξένων γλωσσών- ιταλικής και γερμανικής τουλάχιστον- εκείνη την εποχή.

Την ανάγκη αυτή εντόπισε ο Θωμάς Δημητρίου και το 1779 με δική του δαπάνη, τυπώθηκε στη Βιέννη το βιβλίο του **Γραμματική της Ιταλικής Γλώσσας**.

Στον πρόλογο του βιβλίου αποτυπώνονται οι προβληματισμοί για την ύπαρξη Γραμματικής της Ιταλικής γραμμένης στην ελληνική γλώσσα και στη συνέχεια όλη η διάθεσή του να βοηθήσει το Γένος.

*«.....Τώρα το γένος μας δεν έχει γραμματικές για τις άλλες γλώσσες..... έχοντας συνέχεια στο μυαλό μου το ρητό του Αποστόλου Ιακώβου **πρέπει να κάνεις το καλό και είναι αμαρτία όταν μπορείς να το κάνεις και δεν το κάνεις** δεν άντεχα να βλέπω το γένος μου στερημένο από τη Γραμματική της Ιταλικής Διαλέκτου. Γι' αυτό τόλμησα να εκδώσω τη Γραμματική χωρίς να δειλιάσω ούτε από τους κόπους της συλλογής του*

υλικού και της συγγραφής του βιβλίου, αλλά και χωρίς να λογαριάσω τη χρηματική δαπάνη της έκδοσης, που την έκανα **προς κοινήν ωφέλειαν των ομογενών μου...**

Δια να καταλάβης, φίλτατε αναγνώστα, δεν παρακινήθηκα από ματαιοδοξία ούτε από ελπίδα να κερδίσω, **το έκανα μόνο από αγάπη στο γένος μου και με στόχο την ωφέλειά του.**

... Επίσης, δεν υπέκυψα στο φόβο της κατάκρισης από εκείνους που κρίνουν σκληρά τα συγγράμματα των άλλων, αλλά υπερίσχυσε η προτροπή γνήσιου φίλου μου, που προφορικά και γραπτά πάντα με παρακινούσε να εκδώσω το βιβλίο (ο φίλος αυτός δεν ήταν άλλος από τον Μιχαήλ Παπαγεωργίου).»

Καλά όλα αυτά .Αλλά ...ποιος είναι ο Θωμάς Δημητρίου;

Δυστυχώς το μόνο που ξέρουμε είναι ότι ήταν σιατιστινός έμπορος και λόγιος, που έζησε στη Βιέννη το δεύτερο μισό του 18^{ου} αιώνα.

Ευτυχώς όμως σώθηκαν τα τρία έργα που σας παρουσίασα και κύρια οι επιστολές του στους αναγνώστες και τα ηρωοελεγεία που επιφανείς λόγιοι της εποχής τού αφιέρωσαν. Από αυτά φαίνεται ο χαρακτήρας του και η αποδοχή του από τους συγχρόνους τους.

Ο Καστοριανός λόγιος Κω/νος Μιχαήλ του έγραψε:

Σε απλή μετάφραση / παράφραση:

Πληροφορούμαι, Σιάτιστα πανάριστη, δόξα της Ελλάδας, ότι είναι παιδί σου αυτός ο λαμπρός άνδρας.

Πολλούς βέβαια ξακουστούς άνδρες μας πρόσφερες και απ' αυτούς ένας είναι ο δημιουργός αυτού του έργου, λαμπρό άστρο της εμπορικής τέχνης και θιασώτης των Μουσών, ο Θωμάς ο γιος του Δημητρίου, που ο κύριος του Ουρανού να τον έχει υγιή και σώο για δόξα του εμπορίου και δόξα των γραμματισμένων.

Τις πληροφορίες που διαβάσατε τις βρήκαμε:

- Στα **χειρόγραφα του ΦΖ.**
- Στο κείμενο της διάλεξης του Φ.Κ.Βώρου με θέμα «... την πολιτισμική παρουσία του Μακεδονικού Ελληνισμού στη γενέτειρα και στις παροικίες από τα τέλη του 17ου αιώνα ως τις αρχές του 20ού...» που έγινε στην Αθήνα το 2007.
- Στο βιβλίο του Γεώργιου Παπαγεωργίου **Ο Εκσυγχρονισμός του Έλληνα Πραγματευτή σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα**, Αθήνα 1990.
- Στο βιβλίο του Ανδρέου Παπαδοπούλου-Βρετού, **Νεοελληνική Φιλολογία** : Εν Αθήναις 1857.
- Αυτό το τελευταίο όπως και τα δυο βιβλία του Θωμά Δημητρίου **Γραμματική της Ιταλικής Γλώσσας και Χειραγωγός Έμπειρος της Πραγματείας** υπάρχουν στο διαδίκτυο με ελεύθερη πρόσβαση.

[\(αν θέλετε να επιστρέψετε στον πίνακα των ονομάτων κάντε κλικ εδώ\)](#)

Στη συνέχεια θα γνωρίσουμε το **Γεώργιο Ζαβίρα** .

Ζαβίρας Γεώργιος

Γεννήθηκε στη Σιάτιστα στις 28 Μαΐου του 1744. Ο πατέρας του ονομαζόταν Ιωάννης και η μητέρα του Αγνή. Είχε έναν αδελφό, τον Κωνσταντίνο. Ο πατέρας του είχε σπουδάσει φαρμακοποιός στην Ιταλία και ασχολούνταν με το εμπόριο.

Άρχισε να μαθαίνει γράμματα από τα 4 χρόνια του. Δάσκαλοί του: ο θείος του Μιχαήλ Παπαγεωργίου, ο τότε σχολάρχης της Σιάτιστας ξακουστός Παπα Μιχαήλ και ο Νικόλαος Βάρκοσης.

Το 1760, στα δεκαέξι του χρόνια, αναχώρησε για την Ουγγαρία με σκοπό να ασχοληθεί με το εμπόριο. Στην αρχή εργάστηκε ως εμποροϋπάλληλος και στη συνέχεια τον βρίσκουμε να διατηρεί εμπορικό κατάστημα με συνέταιρο τον αδελφό του Κωνσταντίνο.

Κατά την παραμονή του στην Ουγγαρία παράλληλα με τις επαγγελματικές του ασχολίες παρακολούθησε μαθήματα φιλοσοφίας κοντά σε Λατίνους μοναχούς και έμαθε ευρωπαϊκές γλώσσες: λατινικά, ιταλικά, γαλλικά, γερμανικά, ουγγρικά και σερβικά και έτσι αργότερα μπόρεσε να μεταφράσει στα ελληνικά μεγάλο αριθμό κειμένων.

Όσο ζούσε στην Ουγγαρία πραγματοποίησε αρκετά ταξίδια σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες για εμπορικούς και πνευματικούς σκοπούς. Ανάμεσα στις πόλεις που επισκέφθηκε ήταν το Βουκουρέστι, η Βιέννη, η Πράγα, το Βερολίνο, η Λειψία, η Φρανκφούρτη, η Χάλλη, η Ιένα κ.α.

Πέθανε στο Σάμπατ Σαλασί της Ουγγαρίας. Στα μητρώα της βιβλιοθήκης του Kesketmet - μιας ουγγρικής πόλης το όνομα της οποίας στα ελληνικά είναι Αιγόπολη- διαβάζουμε: « .... Ο δούλος του Θεού, **Γεώργιος Ζαβίρας**, κάτοικος του Σάμπατ Σαλασί, της Ανατολικής Χριστιανικής θρησκείας, απεβίωσε την 28 Αυγούστου 1804. Τον εκήδευσα στο δημοτικό νεκροταφείο του Kesketmet την επομένη μέρα του θανάτου του, στις 29 Αυγούστου, εγώ ο εφημέριος του εδώ ναού του Αγίου Νικολάου. Ναούμ Πόποβιτς, εφημέριος του Kesketmet .....».

Ο ίδιος ο Ζαβίρας είχε με σεμνότητα και πόνο γράψει για τον εαυτό του: « ..κινούμενος από φιλομάθεια, μη έχοντας όμως από τον Ερμή (από τις ανάγκες της ζωής και τις συναφείς φροντίδες) τη δυνατότητα να πηγαίνει στο σχολείο, με τον καιρό κατάφερε να αποκτήσει κάποια βιβλία...και δεν παρέλειπε να διαβάζει με προσοχή τους πιο σημαντικούς από τους συγγραφείς...».

Την αξιόλογη βιβλιοθήκη του κληροδότησε μετά το θάνατό του στην ελληνική κοινότητα της Πέστης και την υπόλοιπη περιουσία του στον γιο του αδελφού του, τον Κωνσταντίνο, καθώς ο ίδιος δεν είχε αποκτήσει δική του οικογένεια.

Ένας στοχαστής του 19^{ου} αι., ο Γεώργιος Κρέμος, που πάλεψε για την έκδοση του έργου τού **Γ. Ζαβίρα, Νέα Ελλάς** και επιμελήθηκε αυτή την

έκδοση, προλογίζοντας το λαμπρό αυτό έργο έγραψε λακωνικά για τον Ζαβίρα: « Όλη του τη ζωή την πέρασε προσφέροντας θυσία στον κερδώο Ερμή, δηλ. εργαζόταν για το κέρδος το οικονομικό, όχι όμως για χάρη του κέρδους, αλλά για χάρη του Ερμή της σοφίας. Και αυτόν τον Ερμή της σοφίας - Παιδείας τον υπηρετούσε για την Παλιγγενεσία (για το ξαναγέννημα, την Ανάσταση) της Πατρίδας.»

Σύμφωνα με τα όσα ο ίδιος σημείωσε στην αυτοβιογραφία του έγραψε δεκαέξι πρωτότυπα έργα και δεκαεννέα μεταφράσεις, τα περισσότερα από τα οποία παρέμειναν ανέκδοτα.

Μέσα σ' αυτά τα ανέκδοτα μέχρι το 1872 έργα ξεχωρίζει το έργο του με το σύντομο τίτλο ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ. Ο πλήρης τίτλος του δίνει αναλυτικότερα το περιεχόμενο, τον τρόπο συγγραφής του, ενώ διαφαίνεται και ο λόγος της συγγραφής. Τον παραθέτουμε σε ελεύθερη απόδοση :

Νέα Ελλάς δηλαδή Ιστορία των μορφωμένων Ελλήνων, που διακρίθηκαν μετά τη θλιβερή κατάπτωση του Γένους μας, και ξανάφεραν στη ζωή τη γερασμένη και ψυχορραγούσα Ελλάδα με το δικό τους κόπο και ιδρώτα. Σ' αυτήν περιέχονται σχεδόν όλα τα συγγράμματά τους με την πληροφορία πού και πότε και πόσες φορές εκδόθηκαν. Για όσα δε συγγράμματα δεν έχουν εκδοθεί δίνονται πληροφορίες σε ποιες βιβλιοθήκες της Ευρώπης ή της Ελλάδας βρίσκονται. Η Ιστορία αυτή δημιουργήθηκε με συγκέντρωση πληροφοριών από διάφορους Έλληνες, Λατίνους, Γάλλους, Γερμανούς, Ιταλούς και Ούγγρους συγγραφείς. Επιπλέον με πληροφορίες που προήλθαν και από δικές μου αναγνώσεις πολλών συγγραμμάτων που έχουν εκδοθεί ή είναι ανέκδοτα, όλες αυτές οι πληροφορίες μπήκαν σε χρονολογική σειρά από το Γεώργιο Ιωάννου Ζαβίρα που κατάγεται από τη Σιάτιστα της Μακεδονίας.

Η ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ είναι πολύτιμο έργο, μοναδική **Γραμματολογία**, όπου βιογραφεί – για πρώτη φορά στην ελληνική βιβλιογραφία- όλους τους πνευματικούς άνδρες του γένους μας από την άλωση της Πόλης (1453) ως τις μέρες του (1804, έτος θανάτου του), **με στόχο «να καταρτίσει πιστούς χριστιανούς» και να πετύχει «την πνευματικήν αφύπνισιν των Ελλήνων».** Το έργο του ήταν απάντηση σε κάποιον καλβινιστή, «όστις (ο οποίος) δισχυρίζετο και με επιμονήν υπεστήριζεν ότι από της αλώσεως της Κωνσταντινουπόλεως και εντεύθεν ουδείς Έλλην συγγραφεύς έργου ανεδείχθη» σημειώνει ο Φίλιππος Ζυγούρης.

Στον Πρόλογο ενός άλλου βιβλίου του, που έχει τίτλο **«Ιερά ιστορία της παλαιάς και νέας Διαθήκης εις χρήσιν των αρχαρίων νέων»** και εκδόθηκε στην Πέστα το 1787 γράφει:

«Ηθέλησα να εκδώσω εις φως το μικρόν τούτο βιβλιάριον, το οποίον δεν είναι άλλο, ειμή μία συλλογή, ήτοι ένα απάνθισμα των Ιστοριών της Ιεράς Γραφής, διά να το μανθάνουν τα παιδιά ευθύς μετά το αλφάβητον. Ποίον γαρ άλλο βιβλίον είναι ωφελιμώτερον, ή αναγκαιότερον από την

Ιεράν Γραφήν; Ὅθεν παρακαλώ τους διδασκάλους, ομού και τους πατέρας, των παιδίων (εάν αγαπούν την προκοπήν των) να αφήσωσι την παλαιάν συνήθειαν, και να παραδώσωσιν εις τα παιδιά τούτο το βιβλιάριον, μετ' ολίγον γαρ θέλουσιν ιδή ότι καταλαμβάνοντα τα παιδιά, εκείνα οπού αναγιγνώσκουσιν, θέλουσιν αποκτήσῃ μίαν καλλιτέραν προθυμίαν εις την μάθησιν, **επειδή ο άνθρωπος φυσικά αγαπά εκείνο οπού καταλαμβάνει και αποστρέφεται εκείνο οπού αγνοεί.**»

Από ένα κείμενο με τίτλο «**Θέματα οπού επαρέδιδεν ο Γεώργιος Ζαβίρας τω τότε μαθητή αυτού Κωνσταντίνω Εμμανουήλ**» θα σας διαβάσω ένα απόσπασμα που μας εντυπωσίασε για τη λογική του και δείχνει έντονα το στόχο ζωής του Ζαβίρα.

Στο κείμενο αυτό, αφού αναλύει στο μαθητή του απλά και σύντομα το Σύμβολον της Πίστεως, απαριθμεί τα διάφορα θρησκευτικά καθήκοντα των χριστιανών, στη συνέχεια αναφέρεται στην πνευματική κατάπτωση του ελληνικού γένους, στα επτά θαύματα του κόσμου και ύστερα γράφει χαρακτηριστικά:

Τούτα ἦσαν τὰ μεγάλα θαύματα τοῦ παλαιοῦ κόσμου, ἀλλὰ ταῦτα, ἐάν μὲ τὸν ὀρθὸν λόγον τὰ στοχασθῶμεν, δὲν ἦτον ἄλλο παρὰ μία ματαιότης, καὶ τῆς καρδίας τῶν ἐθνικῶν καὶ βαρβάρων βασιλέων γεννήματα, πόσας πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων ἐτυραννοῦσαν μόνον διὰ τὴν κατασκευὴν μιᾶς πυραμίδος, τί ὠφέλησεν ἡ πυραμὶς, ἦτοι ἐκεῖνος ὁ Κολοσσὸς εἰς τὸν κόσμον; Ὅχι παραπάνω, πάρεξ ὅσον ὠφελεῖ μία ὑδάτειος πομφόλιξ (:φοῦσκα:) ἢ ἓνα ὄνειρο. Αὐτὰ δὲν ὀδηγοῦσαν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ πλάστου Θεοῦ ἢ εἰς τὴν μάθησιν τῶν καλλῶν ἡθῶν ἢ εἰς τὴν ἀληθῆ ἀγάπην ἦτοι εἰς τὴν νόμιμον ἀλήθειαν, ἀλλὰ μᾶλλον παρεκιννοῦσαν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὰ κακὰ ἦθη, εἰς τὴν ἀσελγῆ ζωὴν, ὅθεν φρονημότερον ἔκαμε ἐκεῖνος ὁ περίφημος βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὁ Πτολεμαῖος, ὁ ὁποῖος ἀγκαλλὰ ἦτον ἐθνικός, μ' ἄλλον τοῦτο δὲν ἐπιθύμησε νὰ ἐξοδιάσῃ εἰς τέτοια μάταια πράγματα τὰ ἄσπρα του, ἀλλὰ ἐστοχάσθη διὰ νὰ κατασκευάσῃ ἓνα τέτοιον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον νὰ εἶναι ὠφέλιμον ὄχι μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ καὶ διὰ ἄλλον τὸν κόσμον· διατὶ ἔπεμψε διαφόρους ἀνθρώπους, εἰς διαφόρους ἐπαρχίας, οἱ ὁποῖοι ἐσυνήθησαν ἀναρίθμητα βιβλία ἀπὸ ὄλλας τὰς γενεὰς καὶ γλώσσας καὶ οὕτω ἐσύστησε μίαν μεγάλην βιβλιοθήκην, ἡ ὁποῖα περιεῖχεν 700.000, ἔγραψε δὲ μίαν ἐπιγραφὴν εἰς αὐτήν: ψυχῆς ἰατροῖον. Ἴδου λοιπὸν πόσον διέφερεν ἡ πράξις τούτου τοῦ βασιλέως τῶν ἐλλήνων, ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν ἄλλων βαρβάρων βασιλέων. Ὡ τί ἀθάνατον ὄνομα ἄφησεν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους!

Τις πληροφορίες που διαβάσατε τις βρήκαμε:

- Στα χειρόγραφα του ΦΖ,
- Στο κείμενο της διάλεξης του Φ.Κ.Βώρου με θέμα «... την πολιτισμική παρουσία του Μακεδονικού Ελληνισμού στη γενέτειρα και στις παροικίες από τα τέλη του 17ου αιώνα ως τις αρχές του 20ού...» που έγινε στην Αθήνα το 2007.
- Στο βιβλίο *Ουγγροελληνική Βιβλιογραφία του Ανδρέα Horvath*, που εκδόθηκε στη Βουδαπέστη το 1940.
- Στα "ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ", Περιοδικό της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών. Τόμος έκτος, όπου το άρθρο του ΕΝΤΕΝ ΦΙΟΥΒΕΣ, «Ένα άγνωστο χειρόγραφο του Γεωργίου Ζαβίρα στη Βιβλιοθήκη του Σαίντεντρε της Ουγγαρίας: "Θέματα όπου επαρέδιδεν ο Γεώργιος Ζαβίρας τω τότε μαθητή αυτού Κωνσταντίνω Εμμανουήλ"»
- Στο βιβλίο Πνευματικοί άνδρες της Μακεδονίας κατά την Τουρκοκρατία, όπου η παρουσίαση του Τάσου Γριτσόπουλου: **Γεώργιος Ζαβίρας, ο Σιατιστεύς, θεράπων του λογίου Ερμού και του κερδώου.**
- Ζαβίρα Γεωργίου Νέα Ελλάς ή Ελληνικόν θέατρον, έκδ. Γεωργίου Κρέμου, Αθήνα 1872, ανατύπωση ΕΜΣ, επιμ. Τάσου Γριτσόπουλου, 1972.

Τα τέσσερα τελευταία τα βρήκαμε στο διαδίκτυο.

Θα κλείσουμε την παρουσίαση με ένα απόσπασμα από το βιβλίο του Κων/νου Χατζόπουλου:

«Οι Έλληνες έμποροι, είτε ζούσαν στο εσωτερικό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας είτε στις παροικίες του εξωτερικού, συνειδητοποίησαν έγκαιρα την ανάγκη της πνευματικής ανόρθωσης των υπόδουλων ομοεθνών τους. Γι' αυτό και από τα μέσα του 17^{ου} αιώνα πρωτοστάτησαν στην προσπάθεια της συστηματικής οργάνωσης της εκπαίδευσης, θέτοντας ως πρωταρχικούς στόχους; 1) την καλλιέργεια της ελληνικής γλώσσας και την ενίσχυση της θρησκευτικής συνείδησης των νέων, 2) τον εφοδιασμό τους με όλες τις απαραίτητες γνώσεις για την καλύτερη άσκηση του εμπορίου και 3) την ανύψωση γενικότερα του πνευματικού επιπέδου των Ελλήνων, ώστε να γίνει σύντομα δυνατή η προσέγγιση του υψηλού πολιτισμικού επιπέδου των ευρωπαϊκών λαών».

Η διαπίστωση αυτή του επιστήμονα για μας τους Σιατιστινούς έχει ονόματα είναι ο **Μιχαήλ Παπαγεωργίου**, η **Οικογένεια Παπαρίζου**, ο **Θωμάς Δημητρίου**, ο **Γεώργιος Παπάζογλου** και κύρια ο **Γεώργιος Ζαβίρας**.

ΤΕΛΟΣ